

David

Innehåll

David

- 1 Skuggan faller framåt
- 2 David bedjaren
- 3 David profeten
- 4 David förebilden

Studiefrågor

David

1 Skuggan faller framåt

{biblink}Av de gammaltestamentliga personer som av den kristna kyrkan brukat uppfattas som framåt fallande skuggor, bådande den kommande Messias, intar David en självklar ställning. Hos profeterna kallas Messias ofta Davids son, liksom ock profeten Natan, när han i 2 Sam 7:12-16 bär fram Guds bud om att Davids tron skall bestå till evig tid, siar om den Konung vars rike icke är av denna världen och vars stad har grundvalar som inte kan bäva. Telningsprofetian i Jes 11:1-10 betygar ytterligare, att Messias skall komma ur Isais rot — Isai var Davids fader. Hesekiel nöjer sig inte med att säga att Messias skall vara en Davids son, dvs hans avkomling i sena led, han kallar också Messias rätt och slätt för David. I kapitlet om herdarna, de dåliga och den gode, säger Herren genom Hesekiel att en god herde skall uppstå, »nämligen min tjänare David», Hes 34:23, 24. Hesekiel levde ju flera hundra år efter Davids död, och varje tal om att den historiske David skulle åsyftas är uteslutet. Denna »identifikation» — i viss, begränsad, bemärkelse — mellan David och Kristus finner vi också i — Nya testamentet. Så tolkar Petrus i sitt tal på första pingstdagen de ord som David talar om sig själv i Psalt 110 och 16 såsom gällande inte David utan Kristus, Apg 2:25ff och 34ff. Denna tolkning motiverar han med att David var profet, Apg 2:30. Eftersom namnet David betyder »den älskade», skymtar samma tanke kanske i Ef 1:6. När Paulus där talar om den nådeshärlighet varmed Gud har benådat oss i den Älskade, så klingar för judiska åhörare bakom det grekiska ordet de hebreiska namnet David.

Hur går nu detta ihop med det av historikerna kända förhållandet, att David av allt att döma var en hänsynslös krigare, en maktsträvande politiker och en slug, för att inte säga bakslug diplomat? Det avgörande svaret på en sådan fråga är inte, att man ibland nog svärtat David mer än som varit nödvändigt — man kan t ex tänka på den djupt komprometterande historien om Bateba och Uria och därvid besinna, att om det varit fråga om en samtida orientalisk härskare i vilket annat rike som helst, så skulle ingen människa ansett den historien märkvärdig. Monarken hade kunnat göra om samma sak ett dussin gånger utan spår av kritik, och skulle mot förmodan någon siare eller profet ha vågat knysta ett ord om att det inte var rätt handlat, så skulle en drabant i kungens mottagningssal ha fått order att sticka ner honom på fläcken. I stället har det som David begick mot Uria blivit en tragisk händelse av stora mått, och hans ånger och ruelse över sitt brott har tagit sig uttryck i den mest genomträngande syndabekännelse som någonsin formats i ord.

Men, som sagt, detta är inte det avgörande svaret. Vad som framför allt bör svaras är, att alla dessa skuggor av den kommande Frälsaren, de må heta Isak eller Jona eller David, inte är annat än skuggor, inte annat än mycket bristfulla och syndiga människor som Gud har behagat använda så att de fått visa framåt på Honom som skulle komma. Och var gång när en parallell skall dras mellan något ord eller någon gärning av David och av Jesus, måste hållas i minnet att David är den mycket ofullkomlige föregångaren. Det stoff som Bibeln ger oss om David är alldeles för rikt för att vi skulle kunna tänka oss att kronologiskt följa hans levnadsbana. Och vissa historiskt betydelsefulla sidor av hans personlighet och livsverk lämnar vi så gott som helt åsido. Här blir alltså inte tal om David krigaren, David statsmannen, David propagandisten eller David diplomaten. Hos denna motsägelsefulla personlighet finns det andra drag som däremot är av största intresse för vårt syfte. Vi dröjer vid tre sätt att se på honom, nämligen som David bedjaren, David profeten och, i synnerhet, David förebilden. Inte som om han vore en förebild värd att i allo efterlikna, men som en förebild i den gamla kyrkans mening: en ofullkomlig förebild som lär oss något om den Fullkomlige, som skulle komma.

Ett antal psalmer i Psaltaren är i sina överskrifter försedda med uppgift om att de författats av David. Det anses bevisat, att psalmernas överskrifter är betydligt yngre än psalmerna själva. I många fall bestrider vetenskapsmän på kanhända starka skäl, att David varit författaren. Ifrågasvarande vetenskapliga problem kan inte här behandlas. Men om den ena eller andra psalmen, trots Davids namn i överskriften, inte skulle ha författats av honom, så har den sannolikt inspirerats av Davids böneiver och bönesätt, som måste ha varit något utöver det vanliga. Ingen jämförelse med andra orientaliska böner från motsvarande tid kan f

det förblivande intrycket, att bönerna i den bok som blivit kallad Davids psaltare är genomandade av helig Ande på ett sätt som gör denna bok till alla tiders utan jämförelse betydelsefullaste bönbok. Och allt vad som senare skrivits av böner inom Kristi kyrka leder troligen, djupast sett, sitt ursprung därifrån. Skulle vetenskapen övertyga oss om att den ena eller andra Davidspsalmen inte är författad av honom, så har vi rätt att ändå betrakta den som en Davidspsalm, därför att han inspirerat den.

2 David bedjaren

Det finns knappt någon situation i det personliga tros livet, som inte fått sitt uttryck i någon av Psaltarens psalmer. Vad som då särskilt stöter en Kristi lärjunge, är de talrika ställen där psalmisten önskar ont över människor och ger uttryck åt hämndbegär. Va eller andra av Psaltarens bedjare har tänkt när de uttalat dessa ord, är egentligen inte den avgörande frågan för oss, även om de kan vara av vikt att komma ihåg, att det sannolikt inte är personliga fiender det är fråga om, utan fiender till Guds folk och därmed till Guds löften och Guds rike. Avgörande för oss är, hur vi ska bedja dessa ord, sedan Jesus kommit i världen och lärt oss att lägga bort alla hämndetankar, de må nu vara föranledda av personliga oförrätter eller av illasinnade planer mot Guds rike. För den som lever i Kristus är det omöjligt att önska ont över någon. Den beprövade andaktsregeln för den som beder Davids psalmer är att vid orden om ovännerna tänka på våra andliga fiender: djävulen, världen och vårt eget kött.

Jag tänker därvid på dessa inte bara som fiender till min egen frid med Gud, utan också som makter som framträder på världsarenan i avsikt att en gång för alla göra slut på Kristi kyrka och utplåna varje spår av Guds rike i världen.

David vet vad längtan efter Gud vill säga. När han är i den vattenfattiga Juda öken, får kroppens törst bara påminna honom om hans innersta törstar efter Gud. Själ och kropp hänger nära ihop i Bibeln, och med David är det så, att själen törstar och kroppen längtar (Psalt 63:2 — man skulle ha väntat motsatsen — jämför f ö Psalt 84:3, diktad i Davids anda av dörrvaktarklanen Koras' söner). Regeringsbekymmer och familjesorger bidrar till att han vissa stunder skulle önska fly från alltsammans ut i stillheten. Ack att jag hade vingar såsom duvan! Psalt 55:7-9. I sådana tider av andlig törst, av längtan efter stillhet inför Gud, känner han hur viktigt det är att söka Gud redan tidigt på morgonen, förrän allt dagens jäkt rusar över honom, Psalt 63:2. Det påminner oss om hur Jesus efter en mycket arbetsfylld natt går ut i ödemarken »bittida om morgonen, medan det ännu var mörkt» för att bedja, Mark 1:32-35. (Till saken jämför även Psalt 5:4, 88:14, 90:14, 119:147f, 143:8, Jes 50:4 och Luk 21:38.) Det har funnits tillfällen, då en vaknatt tycktes honom för lång, så att han — djärvt uttryckt — har beslutat väcka morgonrodnaden med sin bönesång, Psalt 57:9, 108:3. Vår äldre bibelöversättning vågade sig inte på en djäv översättning som talar endast om att »bittida uppvaka». Och i vår morgonpsalm 423 (i 1937-års psalmbok, motsv av Sv ps 494 i 1986-års psalmbok), skriven under den äldre kyrkobibelns tid, nöjer sig den hebreiskskunnige Wallin med att säga: »Morgonrodnan mig skall väcka vid den helga sångens ljud», vilket är betydligt förnuftigare, och även det ger en uppbygglig tanke. Men David kan inte vara förnuftig, när längtan griper honom efter Gud och Guds morgonrodnad — dröjer morgonen, så vill han väcka den med sin sång. Och hur många gånger har inte det blivit verklighet i natt av djup förtvivlan, att helig sång har väckt upp en morgonrodnad, långt innan dagen började gry i yttre, synlig mening!

Davids längtan efter Gud är förenad med bävan. Herren är den som utranssakar och känner honom. Om Psalt 139 inte hade stått i vår gamla nötta Bibel, skulle den ha räknats till alla tiders stora dikt, denna bävande hymn till Honom som ser och vet vårt väsens innersta och som ingen levande, ja inte ens de döda kan undfly. Men om en numinös bävan är grundstämningen i denna psalm, så slutar den dock med en förtröstansfull bön, och Guds allvetenhet kan också bli till trygghets- och tröstegrund, när det heter i Psalt 38:10: Herre, du känner all min trängtan, och min suckan är dig icke fördold! De orden påminner om Simon Petrus : Herre, du vet allting, du vet att jag har dig kär, Joh 21:17. Bävan kan han också känna vid tanken på sina förföljare -- en kristen bedjare tänker kanske närmast på onda tankar, när David i Psalt 59:15 talar om dem som var afton kommer tillbaka och går som tjutande hundar kring knutarna, hungriga efter rov, ofta för att stanna hela natten, v 16, och då om någonsin kan han längta efter Guds morgon, v 17. Men han vet också vad det vill säga, att befalld i Herrens hand få somna in i frid, Psalt 4:9, och att finna trygghet under Herrens vingars skugga, Psalt 17:8, 57:2, 36:8. Denna bild, som skymtar redan i Moses avskedssång, 5 Mos 32:11, fullkomnas av Jesus, när han liknar sig vid hönan, som vill samla kycklingarna under sina vingar - - så vill han samla Jerusalems invånare, så vill han samla också oss, Matt 23:37. I Paul Gerhardts aftonpsalm: »Nu vilar hela jorden» utgör versen om Jesu utbredda vingar den kanske mest älskade. Denna vers ingår inte i den svenska översättningen — vad Jesus ansåg sig kunna säga, har inte alltid ansetts passande i svenska kyrkorum — men bilden har likväl kommit in i vår psalmbok i Lina Sandells »Bred dina vida vingar ...», sv ps 451. Detta var nödvändigt, om psalmboken skulle hålla sig nära Bibelns uttryckssätt, ty såsom framgår av hänvisningarna är »under dina vingars skugga» ett ofta upprepat bibliskt uttryck för tryggheten under Guds beskärm.

Att David var en syndare, skiljer honom, liksom alla de andra bibliska förebilderna till Kristus, från Honom som de förebådade. Bland Davids många för bibelläsaren kända synder torde väl den med Batseba och det därav föranledda, väl kamouflerade mordet på hennes make vara den värsta. Att en människa som lever i det djupa gudsförhållande varat psalmerna ger uttryck, kan falla i så grova och svåra synder, kan förefalla otroligt, men är det ingalunda. Var och en som står, må se till att han icke faller. Men ovanligare torde vara, att en människa ångrar så djupt och helt och beder så innerligt till den Gud han nyss kunnat glömma så grundligt. Psalt 32 kan hänföra sig till detta Davids syndafall. Den ger uttryck åt den oerhörda lättnaden för den syndare som kommit fram till full bekännelse. Psalt 51 uppger klart i överskriften, v 2, att den förskriver sig från den tidpunkt då profeten Natan förhöll David hans synd mot Batseba och Uria. David har tydligen inte en tanke på att straffa Natan för hans frispråkighet: samvetet slår honom, och hans ånger och ruelse är fruktansvärda. Psalt 51 har blivit en av högmässans mest använda syndabekännelser. Den gäller för alla människor i alla tider. Den lär oss att be om att bli förvandlade ända ner i det

undermedvetna: bakom uttrycket »sanning i hjärtegrunden», v 8, ligger det hebreiska »sanning i njurarna», bakom »vishet i mitt innersta» ligger ett hebreiskt uttryck med ordet satum, som syftar på det fördolda i människans inre. Man kan härvid tänka både på de satans djupheter i vårt inre, varom är tal i Uppb 2:24 och det fördolda manna, som enligt Uppb 2:17 kan uppfylla vårt inre — Guds ord, som blir ett med vårt innersta väsen. Mycket vore att säga om denna enda vers och ännu mer om psalmen i dess helhet. Därtill saknas här utrymme. Men om Psalt 51 låter oss se David i hans djupaste förödmjukelse, så bör vi inte glömma, att han i Psalt 18:36 låter oss veta, att Guds egen »förödmjukelse», då Han böjde sig till honom i hans eget elände har gjort honom stor — vi tänker därvid på storhet i Guds rike. Luther och vår äldre kyrkobibel översätter: »När du förnedra mig, gör du mig stor.» Språkligt sett är 1917 års översättning riktigare, men Luthers felöversättning är ändå tankvärd, ty det är ge förödmjukelse och sorg efter Guds sinne, som människor förs fram till storheten i Guds rike, dvs till att bli till välsignelse. En föraning av detta har vi i Psalt 51:10, där bedja-ren ordagrant säger: »Låt de ben som du krossat få dansa!»

Jublet över frälsningen är framför allt en lovsång till den som förlåter synder. Därför är det följdriktigt, att Davids 103:s psalm, den kanske mest älskade av hans lovsalmer, så klart och så starkt motiverar lovsången med att Gud förlåter missgärningar, helar brister, förlossar från graven och kröner med nåd och barmhärtighet, Psalt 103:2-4.

3 David profeten

Jesus själv återberättar sig på Davids profetia i Psalt 110, något som alla de tre första evangelisterna är angelägna om att bevara å eftervärlden, Matt 22:42ff, Mark 12:35ff, Luk 20:41ff. När Jesus hade drivit ut månglarna från tempelgården, kom hans lärjungar att tänka på Davids ord i Psalt 69:10: »Nitälskan för ditt hus skall förtära mig», Joh 2:17 (att grekiskan här har en verbform för tillkommande tid, medan psaltarstället har förfluten tid, sammanhänger med det hebreiska verbets natur: det ger inte utan vidare klart tillkänna, om det rör sig om förflutet, närvarande eller tillkommande). Lärjungarna förutsatte alltså, att David i profetiskt ande talat om sig själv men därvid egentligen syftat framåt på den kommande Messias.

Ju närmare vi kommer Jesu död på korset, dess mer hopar sig Davids profetior omkring honom. I den nyss citerade Psalt 69 står, i v 22: »De gävo mig galla att äta och ättika att dricka i min törst» och såsom parallellställena till denna vers ger tillkänna, se alla fyra evangelisterna den profetian uppfylld på Golgata — åter har alltså David talat om sig själv på ett sätt som syftar framåt på Kristus. Går vi vidare till v 27, står det om hur Guds folks fiender skadeglatt ordar om »hur de plågas som du (Gud) har stungit». Den som beder i denna psalm sammanfattar sig med Guds trogna och talar därför i flertal om dem som Gud har stungit. Tanken går osökt till Sak 12:10, där profeten talar om den som de (Jerusalems invånare) har stungit, jf Joh 19:37 och Uppb 1:7. Eftersom Gud hade sin hand med i allt det som övergick Frälsaren, också i hans sista pina och död, till det yttre förorsakat av människor som lydde den sataniska makten, så kan Skriften tala om Jesus både som den som de har stungit och som den som Gud har stungit.

Jesu villiga »ja» till lidandet, hans ja till Guds vilja, sedan han i bön kämpat sig igenom och blivit tagen ur sin ångest, man skulle kunna säga: Jesu glada, sonliga hinneni, kommer i Psaltaren klarast till uttryck i den 40:e psalmen. [Det hebreiska ordet hinneni betyder »här är jag!». Se härom i Isak - 2 Eldprovet i början av kapitlet.] Styckevis kan den läsas som en Davids och varje gudfruktig människas psalm, men i verserna 7-9 klarnar bilden av den kommande Kristus fram. Ingen annan kan ta i sin mun vad där sägs. »(Öppna öron» — uttrycket kan också betyda »genomborrade öron». En hebreisk man som frivilligt gav sig till träl för all framtid, skulle som tecken härtill få sitt ena öra genomborrat, 2 Mos 21:6. Ett på detta sätt genomborrat öra var tecken till frivillig underkastelse, frivillig trältjänst. När »himlarnas Herre på jorden blev träl», som det heter i en gammal väckelsesång, då fullkomnades detta gammaltestamentliga bildspråk om det glada, frivilliga tjänandet. I den svenska psalmen 79, översättning från ett tyskt original av Paul Gerhardt, har man tyvärr strukit den vers som talar om denna Jesu glada frivillighet inför lidandet. På tyska börjar den:

Ja, Vater, ja von Herzensgrund, leg' auf, ich will dies tragen.
Mein Wollen hängt an deinem Mund, mein Wirken ist dein Sagen .. .

Man skulle kanske kunna översätta det så:

Ja, Fader, ja av hjärtans grund Lagg på, jag skall det bära.
Vad som än utgår från din mun det vill jag till din ära .. .

I Psalt 40:8-9 säger den kommande Messias: Se, jag kommer, i bokrullen är skrivet vad jag skall göra. Att göra din vilja, min Gud, är min lust, och din lag är i mitt hjärta.

Den smädande folkskaran kring Jesu kors är på många ställen i Davids psalmer profetiskt målad, t ex i Psalt 35:21, där människor spärrar upp munnen mot David = Messias och säger: Rätt så, rätt så! Även Psalt 22 är enligt sin överskrift en psalm av David, och dock är den som talar däri av allt att döma en som har blivit korsfäst med spikar: han säger, v 17: Mina händer och fötter hava de genomborrat. De som bödlar kommenderade fyra soldaterna på Golgata delade Jesu kläder mellan sig och drog lott om hans livklädnad — i v 19 klagar David: De dela mina kläder mellan sig och kasta lott om min klädnad.

Förnumstiga exegeter har förmodat, att vad som berättas i Joh 19:23-24, beror på missförstånd av den form som kännetecknar hebreisk poesi i allmänhet och som kan betecknas som innehållsrim: varje tanke framställs i två led, som utsäger samma eller

nästan samma sak på två olika sätt. Som om inte evangelisterna skulle ha vetat detta! Naturligtvis visste de det hundra gånger bättre än vi. Men innehållsrimmet i Psalt 22:19 bevisar inte, att vad som berättas om bödlarna och Jesu kläder är ett missförstånd orsakat av att evangelisterna inte kände till innehållsrimmet och därför diktade till en händelse som skulle passa till psaltarorden. Vad som har skett, är i stället att de med häpnad konstaterat, att vad som enligt poesins regler bara uttryckte samma sak, nämligen bödlarnas omhändertagande av delinkventens kläder, på två olika sätt, kom att uppfyllas ännu mer bokstavligt än psalmsångaren någonsin kunnat tänka sig, genom att manteln behandlades enligt rimparets första led och livklädnaden enligt det andra.

Även här i Psalt 22, skymtar den smädande skaran kring korset i v 8-9. Steg för steg kan man genomvandra denna psalm och ständigt på nytt möta profetior om Jesu lidande på Golgata. Det överlämnar jag åt den enskilde bibelläsaren. Men det skall framför allt ihågkommas, att det var begynnelseorden till denna psalm, som Jesus tog i sin mun, när det stora mörkret hade varat i tre timmar, Matt 27:46. Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig? I sin sista stund befallde Jesus sin ande i Faderns händer med Davids ord i Psalt 31:6. Och sedan han utandats den sista sucken, blev Davids profetia i Psalt 34:21 uppfylld: Han (Gud) bevarar alla hans ben; icke ett enda av dem skall sönderslås (jf 2 Mos 12:46 och Joh 19:36).

På tredje dagen skedde uppståndelsens under, det under som är grundvalen för Kristi kyrkas tro genom århundradena. I Apostlagärningarnas återgivning av Petri tal på den första kristna Pingstdagen framställes orden i Psalt 16:8ff som en profetia om Kristi uppståndelse, och av Petrus' motivering för sin tolkning av detta psaltarställe framgår åter, att Davids »jag» i denna profetiska psalm är sagt i den kommande Messias' namn. Apg 2:25ff.

4 David förebilden

David som förebild till den kommande Kristus har redan skymtat i detta avsnitt. Redan hans namn, den Älskade, har som sagt profetisk innebörd. Hans hemstad var Betlehem, vars namn siar om att det skulle bli det första jordiska hemmet för honom som är Livets Bröd [Betlehem betyder »Brödhus»]. I Betlehem hade Rakel under smärta fött den son som fick dubbelnamnet Smärteson-Lyckoson, ett namn som profetiskt förebådade Smärtornas Man, vår Salighets Hövding. I Betlehem hade moabitiskan Rut blivit bosatt, därför att hon hade kommit till tro på Israels Gud. Ty detta var av allt att döma det mest avgörande skälet för hennes beslut att inte överge sin nödställda svärmoder. Hon säger: »Dit du går, vill ock jag gå, och där du vill ock jag stanna. Ditt folk är mitt folk, och din Gud är min Gud», Rut 1:16. Så blev hon införlivad med Guds folk, i skenbar strid mot den bestämmelse i Mose lag, som stadgade, att ingen som var född i blodskam och ingen moabit skulle komma in i Guds församling, 5 Mos 23:1-3. Moabs folk härstammade ju enligt berättelsen i 1 Mos 19:36-38 från Lots son Moab, som denne avlade med sin dotter. Moabs konung Balak ville under Israels ökenvandring åstadkomma förbannelse över detta folk, en förbannelse som genom Guds nåd blev vänd i välsignelse, 4 Mos 22-24, men som dock såtillvida blev verksam, att Israels män började bedriva otukt med moabitiska kvinnor i samband med de sexuella riter som utspelades vid dyrkan av den moabitiske fruktbarhetsguden Baal-Peor, 4 Mos 25. Bestämmelsen om undvikande de av all gemenskap med moabiter hade sin grund i omsorgen om den sexuella moralen i Israel, och även i Nya testamenet står moabiten Balaam (Bileam) som representanten för dem som på den punkten vill luckra upp Kristi kärleks lag, 2 Petr 2:14-15, Jud 11, Uppb 2:14. Att moabitiskan Rut blir medlem av Guds folk, är ett belägg för den alla andra bestämmelser genombrytande principen, att den som vänder sitt hjärta till Gud och vill leva efter hans vilja, blir upptagen i gemenskapen med honom och hans folk. Så blir moabitiskan Rut stammmoder till David, Rut 4: 18-22, och därmed också till vår Frälsare Jesus Kristus.

I Jesu stamtavla, som utgör början av Matteus första kapitel, nämns i regel, enligt gängse bruk i Israel, endast männen. Förutom Maria, Jesu moder, står dock fyra kvinnor omnämnda, nämligen i v 3 Tamar, i v 5 Rakab och Rut, i v 6 Urias hustru. Tamar är huvudperson i den bedrövlige historien i 1 Mos 38 om hur Jakobs son Juda blir far till ett par tvilling söner med sin sonhustru Tamar. Av dessa tvillingar, som Matteus kallar Fares och Sara, kom Fares att bli en av Jesu stamfäder. Rakab, Ruts svärmoder, var enligt gamla uttolkares mening identisk med den prostituerade kvinna i Jeriko som gömde de israelitiska spejarna, Jos 2, kom till tro på Israels Gud, Jos 2:11, blev skonad vid stadens förstöring, Jos 6:17, och lät sin tro få uttryck i goda gärningar, Jak 2:24-26, Hebr 11:31. Rut, som av Matteus omnämnes i samma vers, kom från det avskydda Moab och blev hos Guds folk ett föredöme i tro och goda gärningar. Batseba, med vilken David begick hor och för vars skull han bragte hennes man Uria om livet, har likaledes fått omnämnande i Jesu släkregister. Knappast lär allt detta ha skett av en tillfällighet. Evangelisten har därmed velat ge uttryck åt den evangeliska sanning, som Petrus uttalar med orden: Nu förnimmer jag i sanning, att Gud icke har anseende till personen, utan att den som fruktat honom och övar rättfärdighet, han tages emot av honom, vilket folk han än må tillhöra — ord som i Apg 10:34-35 uttalas av en judisk fiskare till en militär representant för ockupationsmakten och det stolta, världsbehärskande romerska herrefolket. David kände sig livet ut starkt förbunden med Betlehem, och hans längtan efter vattnet i Betlehems brunn, som smakade honom annorlunda än allt annat vatten, kunde vid vissa tillfällen bli honom nästan övermäktig, 2 Sam 23:13-17, 1 Krön 11:15-19. Många år efter David och sju århundraden före Kristi födelse profeterade Mika, att Messias skulle födas i Davids stad Betlehem, Mika 5:2, Matt 2:6.

Folksagor, som går över hela jorden och fortlever genom årtusenden, har ofta väsentlig levnadsvisdom att meddela. Till dessa hör de många sagorna om Askungen, den föraktade styvdottern, som till sist blir upphöjd till drottning, och om Askepiltens eller Askeladden, som vinner prinsessan och halva kungariket. Visdomen som dessa sagor vill ge oss är den, att den människa som anses intet vara, ofta visar sig vara den som blir till större gagn och välsignelse än andra.

I Bibeln uttalas den sanningen ofta i klartext. Gideon, som blev Israels räddare, undskyllde sig vid sin kallelse med att

hans ätt var den oansenligaste i Manasse och han själv den ringaste i sin faders hus, Dom 6:15. Saul, som kom att rädda sitt folk från utplåning genom fillistéerna, sökte undkomma kallelsen genom att påminna om att han tillhörde Benjamin, en av de minsta stammarna i Israel, och att hans släkt räknades för den ringaste i denna oansenliga stam, 1 Sam 9:21. Särskilt uttalat är detta ringhetsdrag i Davids historia. Profeten Samuel kommer till Isais hem i Betlehem med Guds uppdrag att i hemlighet, redan under Sauls livstid, smörja till konung en av Isais söner, som skulle bli Sauls efterträdare. När Samuel så får se den ene efter den andre av Isais söner föreställas för sig, den ene ståtligare än den andre, så är han för varje ny yngling övertygad om att detta är den som Herren menat. Men varje gång säger Herrens Ande nej. När sju söner defilerat och Herren för varje gång sagt nej, tycks raden av söner vara slut. Undrande frågar Samuel, om detta verkligen var alla. Nja, Isai medger att det finns en son till, men han, den yngste, är ute i vall med fåren. Samuel insisterar på att även denne skall hämtas hem, och när så skett, får han Guds budskap: Stå upp och smörj honom, ty denne är det! 1 Sam 16.

I sammanhanget nämnes, att David var ljushårig, något som var sällsynt i Israel och ansågs vackert, vidare att han hade sköna ögon och ett fagert utseende, allt meddelanden av en art som är sällsynt i Bibeln.

För en Jesu lärjunge har detta betydelse, därför att det säger något om Jesus, Davids son. Jesus var aktad för ringa av denna världens store och är så än. Någon hänvisning till bibelställen är här knappast av nöden, eftersom det framgår av otaliga ställen i testamentet. Kanske kan det erinras om att det i Jes 53, det stora profetiska Messiaskapitlet, står att Herrens tjänare var — för att tala med vår äldre översättning — »den allra föraktadaste och vanvördaste», Jes 53:3. I direkt sammanhang därmed står det i Jes 53, att han var utan gestalt eller fågning — »när vi sågo på honom, kunde hans utseende ej behaga oss», Jes 53:2. Många bibelläsare har vid detta ställe undrat, om Jesus, när han vandrade på jorden, hade ett fult och frånstötande utseende. I motsats till den nu citerade profetian heter det i Psalt 45, en messiansk psalm: Du är den skönaste bland människors barn, ljuvlighet är utgjuten över dina läppar.

I verkligheten är dessa två motsatta utsagor sanna på samma gång. Ty den som inte tror på Jesus och älskar honom, ser i honom någonting avskyvärt. I de ryska gudlöshetstidningarnas skämtteckningar finner man Jesus-karikatyror, som, samtidigt som de anknyter till den traditionella uppfattningen om Jesu ansikte, har gjort om detta till en verklig bovfysionomi.

Men för den som tror på honom och har fått honom kär, finns ingen skönare bland människors barn, och den ljuvlighet som är utbredd över hans läppar beror på att denna mun ger oss livets ord.

Jeanna Oterdahl har tolkat denna paradox i raderna:

Jag ser dig hög i gycklarskruden
med törnekronan om ditt hår
för romarn den förryckte juden,
för juden hjälten från i går.
För den som mött din blick och tror
en frälsare, en vän, en bror.

Denne oansenlige, denne som ingen räknar med men som är den ende som kan hjälpa, är förebildad i David, som inte ens hans far Isai tycks ha räknat med. David gick i vall med fåren, något som i Orienten vanligen är arbete för en man i sin fulla styrka, men fastän han var mycket ung, hade han haft sina duster med både lejon och björn. För omkring hundra år sedan berättade forskningsresanden Thevenot i sin bok »Resa i Levanten», att det kunde förekomma, att en arab med bara en käpp som vapen kunde gå efter ett lejon och, om det kom till ett möte, slå ihjäl det. Det är denna otroliga djärvhet, som gör att David, kanske utan andra vapen än sin skodda herdestav, har kunnat slå ihjäl både lejon och björn som rivit får i hans hjord, 1 Sam 17:34-36.

I det sammanhanget kan det vara skäl i att återkomma till en av Davids psalmer, den s k herdepsalmen, Psalt 23. Knappast någon psaltarpsalm har blivit så älskad. Men när David här sjunger om Gud som sin herde, blir det för oss, Jesu lärjungar tal om Gud i Kristus. Hans käpp och stav de tröstar. Biskopsstaven är ju en herdestav, och jag hörde en representant för annat kyrkosamfund en gång kritisera biskopsstaven i Skara därför att dess kringla inte är öppen utan slutet. Öppen skall den vara, påstod kritikern, för att herden genom att föra klykan om halsen på ett får skall kunna föra det tillbaka till hjorden. Oavsett om det praktiskt låter sig göra att infånga ett fyrbent får på det viset, något som förefaller tveksamt, så gäller helt visst i Kristi kyrka, att de vilsekomna fåren inte återförs med våld. Den gode Herden, Jesus Kristus, söker ett bortsprunget får, till dess han finner det, och han bär det hem på sina armar. Men staven är till tröst, därför att den är till som vapen mot våra andliga fiender.

De gamle har nog med förkärlek låtit staven betyda Herrens lag, något som inte strider mot det nyss sagda, ty Kristi kärleks lag är mest av allt till glädje och trygghet för dem som vill höra honom till. Harpan, som David hade med sig ute på de vida marker där han vallade sin hjord, fick för de gamle bli symbolen av evangelium.

Davids harpa, 1 Sam 16:17-23, har i den kristna dikningen blivit en kär symbol av evangelium särskilt i sångens och musikens form, denna makt, som kan driva onda andemakter på flykten och utgör ett preludium till den stora sång som skall uppståmmas inför Lammets tron i himmelen, Sv ps 1:4 och 600: 3-4.

Herdepojken satt kvar i David så länge han levde, och det är naturligt för honom att kalla Israels folk för sin hjord. Att en god herde vågar livet för sin hjord, är i Orienten inte otroligt, såsom framgår av vad Thevenot berättar, och är i och för sig inte

märkvärdigare än att en sjökapten kan våga livet för att rädda skutan. Lika klart stod det för David ända fram i hans ålders höst, att han skulle ställa sig i bräsch för sitt folk. När han fick se pestängeln gå fram från hus till hus bland folket, sade han: Det är ju jag som har syndat, det är jag som har gjort illa, men dessa, min hjord, vad hava de gjort? 2 Sam 24:17. Här är David en förebild av honom, som i Getsemane sade till sina bödlar i den stund då herden skulle bli slagen och hjorden förskingrad (Matt 26:31): Det är jag — söken I mig, så låten dessa gå! Joh 18:4-8. Till skillnad från David var Jesus utan skuld. Men han hade tagit på sig vår skuld, så att det inför Gud och människor var som om han ensam vore skyldig till allt ont i världen. Därför ligger det ett profetiskt Kristusord i Davids: Det är jag som har syndat, det är jag som har gjort illa, men dessa, min hjord, vad hava de gjort?

Enviget med Goliat är för oss kristna en bild av Jesu kamp med djävulen. Goliat var från Gat, en filisteisk stad, där det ännu bodde kvar människor av rafaéernas jättesläkt. Han var, översatt till vårt måttsystem, drygt tre meter lång. I sitt berömda standardverk om människan, tryckt 1887, säger Johannes Ranke, att de längsta människor som vetenskapen känner varit 2,53 meter långa. Det stämmer inte. I Marburg i Tyskland förevisades före första världskriget skelettet av en löpare vid kung August den andres av Sachsen hov. Den mannen mätte 2,76 meter. Sedan man i vårt århundrade i Rhodesia funnit fossila lämningar av en människa, som i levande livet måste ha vägt omkring 350 kilo, verkar Goliat inte så otrolig. Han måste ha varit en skräckinjagande uppenbarelse. Om hans fjällpansar var av assyrisk modell och alltså räckte ända ner till anklarna, är det inte svårt att förstå att det kan ha vägt 80 kilo. Främre delen av hans lans var en lång järnspets av 9,8 kilos vikt.

Mot denne bjässe gick vallpojken David, beväpnad endast med sin slunga och fem flatslipade stenar, som han omsorgsfullt hade valt ut i bäcken. På förbannelser och okvädande svarar han, att han kommer i Herren Sebaots namn. Hans första slungsten tränger in genom jättens tinning så att denne faller till marken, och med hans eget svärd hugger David av honom huvudet. Denna utgång av envigeskampen injagar skräck hos filistéerna, så att de flyr, förföljda av israeliterna ända till Gat, 1 Sam 17.

För oss kristna är den allt överskuggande betydelsen av detta av symbolisk art. Vår skräckinjagande motståndare är denna världens furste, och allt vad vi har att möta honom med är löjligt oansenligt i världens ögon. Men Guds ord är inte att leka med, och det är gott att välja ut lämpliga slungstenar bland de bibelord man möter och bevara dem i minnet till den dag då de behövs. Så hade Jesus gjort, då han i envigeskamp mötte denna världens furste och besegrade honom med bibelord, Matt 4:1-11. Att David dödade Goliat med dennes eget svärd, påminner oss om att Jesus besegrade djävulen med dennes fruktansvärdaste vapen, döden: genom att dö gjorde han döden till intet eller, som den ortodoxa kyrkan sjunger i sin påskgudstjänst: Kristus är uppstånden från de döda, genom döden har han söndertrampat döden! Så kan man fortsätta och i Davids historia gång på gång sådant som för en kristens tankar till hans Frälsare. David blev hållen för en dåre, och kung Akis i Gat frågade skämtsamt sina hovmän, om han hade så ont om fånar i sitt eget land, att man behövde föra denne dit, 1 Sam 21:15. Så blev Jesus hållen för att vara från sina sinnen och kort före sin död av Herodes utstyrd i narrkäpa, Luk 23:11. David hade en trogen vän i Jonatan, som mänskligt sett hade bort bli konung efter sin fader Saul, men som med glädje ville avstå därifrån för att få andra platsen näst efter honom, 1 Sam 23:17. Så hade Jesus i Johannes döparen en vän, som klart avstod från alla anspråk på att vara Messias, trots att många trodde honom vara det, och som nöjde sig med att, om Jesus liknades vid en brudgum, själv vara brudgummens vän, Joh 3:29. David erövrade en gång ett egenartat byte: i stället för att komma tågande hem med bundna fångar på väg mot träldom, kom han med befriade, och i stället för roffade kreatur, honom själv till gagn, kom han tillbaka med de utplundrades boskap. Det var då man ropade: Detta är Davids byte! 1 Sam 30:18-20. Så är det med dem som Kristus för i sitt triumftåg: de är erövrade, inte till träldom, utan till frihet, 2 Kor 2:14. Men gällde det utskiftande av vanligt krigsbyte, höll David på den ovanliga regeln, att de vid trossen skulle få lika andel med dem som kämpat i första ledet, 1 Sam 30:24, — så lärde Jesus, att de som kommit med i arbetet i himmelrikets vingård i elfte timmen, skulle få samma lön som de som arbetat hela dagen, Matt 20:9.

David blev orsak till att män, kvinnor och småbarn dödades av edoméén Doeg, 1 Sam 22:18-22. Jesus blev orsak till att småbarn dödades av edoméén Herodes, Matt 2:16-18. David var trettio år gammal, när han blev konung, 2 Sam 5:4, och Jesus var vid samma ålder när han anträdde sitt offentliga kall, Luk 3:23. David fick krypa in i en jordkula för att rädda sig, 1 Sam 24:4, Jesus sade: Råvarna hava kulor, men Människosonen har ingen plats där han kan luta sitt huvud, Matt 8:20. David, själv landsflyktig, ville skona Ittai från Gat från att dela hans öde, men Ittai svarade: På den plats där min herre konungen är, där vill ock din tjänare vara, det må gälla liv eller död, 2 Sam 15:21. Jesus lovade: Där jag är, där skall ock min tjänare få vara, Joh 12:26. David gick över bäcken Kidron («Svartbäcken») på väg, så som det ville synas, till undergång och död, 2 Sam 15:23. Jesus gick sin sista vandring över samma bäck, Joh 18:1. Jämför även 1 Kon 2:37 och framför allt den messianska profetian i Psalt 110:7. Jesus drack ur dödens svarta flod och upplyfte sitt huvud till uppståndelse och evigt liv. David mönstrade sitt folk, och ingen saknades, 2 Sam 17:22. Jesus sade den sista natten av sitt jordeliv till sin Fader: Medan jag var hos dem, bevarade jag dem i ditt namn ... Ingen av dem gick i fördärvet ... Joh 17:12. Ingen — utom fördärvets man, tillägger han. David hade hos sig en förrädare vid namn Ahitofel, och när denne såg sin plan misslyckas, hängde han sig, 2 Sam 17:23. Jesus hade bland sina trogna en förrädare, som också slutade med att hänga sig, Matt 27:5.

Davids trogna livvakt bestod av keretéer och peletéer, 2 Sam 8:18, 15:18 m fl ställen. Här är inte tillfälle att närmare gå in på de olika teorierna om betydelsen av dessa benämningar, varibland en av de vanligare är att keretéerna var från Kreta och peletéerna från Fistéen — även filistéer från Gat ingick ju i Davids elittrupper, 2 Sam 15:18. I Amos 9:7 sägs att filistéerna var komna från Kaftor, vilket torde vara ett namn på Kreta. Kretenser och filistéer skulle i så fall vara ett och samma vikinga- eller sjörövarfolk. I vår äldre bibelöversättning kallas Davids drabanter, i direkt anslutning till de hebreiska orden, Kreti och Pleti. Det uttrycket har i svenska språket fortlevat som beteckning på sammanrafsat folk av tivelaktig moral. Vad

kreternas beträffar, åtnjöt de ännu i nytestamentlig tid ett tvivelaktigt anseende. Paulus citerar i brevet till Titus, 1:12, en av deras egna skalder, som säger: »Kreterna, lögnare jämt, äro odjur, glupska och lata.»

Av sådant material danade alltså David en livvakt, trogen som guld.

Jesus utvalde sina apostlar efter en natt i bön. Det var ett omsorgsfullt val, men han tog inte ut s k nyckelpersonligheter. Allt talar för att apostlarna från början var ganska vanliga människor. Det var Jesus som gjorde dem till pelare, det var hans uppståndelses kraft som förvandlade dem till bekännare och hjältar. An i dag kan denna världen förvånas över att Jesus tar emot kreti och pleti. Men se bara vad han gör av dem!

När David var i öknen, jagad som ett skadedjur, då kom till honom »alla slags män som voro i något trångmål, alla som ansattes av fordringsägare och alla missnöjda, och han blev deras hövding ...» 1 Sam 22:2. Jesus sade: Kommen till mig, I alle som arbeten och ären betungade, så skall jag giva eder ro, Matt 11:28. Och till honom kom allt vad publikaner och syndare hette, Luk 15:1. Om några av dem som kommit till David från Guds stam heter det, att den ringaste av dem var så god som hundra men den ypperste så god som tusen, 1 Krön 12:14. Från Isaskars stam kom män »som väl förstodo tidstecknen och insågo vad Israel borde göra», 1 Krön 12:32. Bland leviterna hade han sådana som både själva var kunniga i att bära och som å andra kunde lära ut bärandets konst, 1 Krön 15:22. Och ett av de viktigaste inslagen i denna konst var att bära under sång, 1 Krön 15:27. Allt detta säger oss symboliskt något om de människor som av nåd fått bli med i skaran av Jesu trogna. De är i sig själva inte mycket att skryta med, men i Jesu skola och under hans välsignande händer blir de kunniga i att bära, att bära under sång, och den ringaste av dem mäktar så mycket som hundra.

Vi dröjer till sist vid några av Davids sista ord, som formade sig till en profetia om den kommande Kristus:

Herrens Ande har talat genom mig, och hans ord är på på min tunga;
Israels Gud har så sagt, Israels klippa har så talat till mig:
Den som råder över människorna rätt, den som råder i Guds fruktan,
han är lik morgonens ljus, när solen går upp,
en morgon utan moln, då jorden grönskar
genom solsken efter regn. 2 Sam 23:2-4. {/biblink}

Studiefrågor

DAVID

1 Vad kan det bero på att Psaltaren har blivit en av alla tiders mest lästa andakts- och bönböcker? Kan det ha något samband med att David var så »mänsklig» (Se 1 Skuggan faller framåt)?

2 »För den som lever i Kristus är det omöjligt att önska ont över någon» (Se 2 David bedjaren, i första stycket). Vilket resultat kommer vi till om vi rannsakar vårt liv efter det ordet?

3 Vad har en kristen att lära av David som bedjare (Se 2 David bedjaren, i första, andra och tredje stycket)?

4 Vad kan det bero på att Jesu väg mot döden på korset är så kantad av Davids-profetior (Se 3 David profeten, i andra stycket)? Var finner vi det djupaste sambandet mellan David och Jesus?

5 Var finner vi i Gamla testamentet exempel på frivillig trältjänst? (Se 3 David profeten, i andra stycket och i JOSEF, 5 Försoning i nionde stycket.) Vad förebådar det?

6 Vad innebär det rent konkret för en kristens syn på livet och medmänniskorna att den som anses intet vara, ofta visar sig vara till gagn och välsignelse för andra (Se 4 David förebilden, i sjätte stycket)?

7 »Den som inte tror på Jesus och älskar honom, ser i honom någonting avskyvärt» (Se 4 David förebilden, i sjunde stycket). Ge exempel på hur Kristus av denna anledning har kunnat bli bedömd på vitt skilda sätt.

8 På vilka sätt förebildar herden såväl Kristi som prästens uppgifter (Se 4 David förebilden, i elfte stycket m fl ställen)?

9 Ge exempel på hur bibelord kan bli en kristens slungstenar i kampen mot fientliga makter (Se 4 David förebilden, i sextonde stycket). Diskutera hur man praktiskt skall förfara för att ha sådana till hands när man behöver dem.

10 Jesu umgänge med »kreti och pleti» kritiserades mycket av hans samtida (Se 4 David förebilden, i femte stycket från slutet). Vilka var det som framför allt angrep honom? Finns det någon motsvarighet till denna kritik senare i kyrkans historia? Vilket är det bästa »svaret» på sådan kritik?